

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U000302

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 12-01-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Худавердова Анна Олександрівна

2. Anna Khudaverdova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3047-3154

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 42204 (053 Психологія)

Дата захисту: 29-02-2024

Спеціальність за освітою: Психологія

Місце роботи здобувача: Харківський національний університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба

Код за ЄДРПОУ: 24980799

Місцезнаходження: вул. Сумська, буд. 77/79, Харків, Харківський р-н., 61023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство оборони України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ID 4776

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, 27, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, 27, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 15.81.57

Тема дисертації:

1. Соціально-правові уявлення про злочин як чинник девіантної поведінки військовослужбовців
2. Socio-legal representations about crime as a factor of deviant behaviour of military personnel

Реферат:

1. У дисертації здійснено теоретичний аналіз та емпіричне вивчення соціально-правових уявлень про злочин у контексті девіантної поведінки військовослужбовців. Показано, що соціально-правові уявлення, віддзеркалюючи особливості суспільної та індивідуальної правосвідомості, виступають основними регуляторами правової поведінки людини і правового функціонування суспільства в цілому. Соціально-правові уявлення особистості представлено як розуміння, оцінювання суті законів, правових норм, інтерпретацію тих випадків, коли особистість усвідомлює свої права й обов'язки, їх обмеження, що дозволяє їй сприймати, оцінювати та уявляти себе в різних правових ситуаціях. Соціально-правові уявлення особистості детермінують її правову або неправову поведінку. У дисертації вперше визначено специфіку структури та змістового наповнення соціально-правових уявлень військовослужбовців з нормативною/девіантною поведінкою, з наявністю або відсутністю бойового досвіду в умовах війни. Встановлено, що соціально-правові уявлення про злочин військовослужбовців з умовно-нормативною поведінкою до війни характеризуються чіткою диференційованою структурою, ядро якої складають

елементи загально-кримінального характеру, пов'язані із окремими видами злочинів та їх наслідками. Виявлено, що ядро соціально-правових уявлень про злочин у групі девіантних військовослужбовців до війни практично співпадає з ядром СПУ групи з нормативною поведінкою, але периферія уявлення відрізняється елементами, пов'язаними з поясненням причин та мотивів злочину і з характеристикою злочинця: уявлення про злочин і злочинця втрачають негативне забарвлення. Виявлено, що структура уявлень про злочин у військовослужбовців з умовно-нормативною поведінкою в умовах війни відрізняється чіткою ієрархічністю, де на перших місцях за частотою та рангом знаходяться поняття військових злочинів (дезертирство, зрада, колаборант, мародерство, розстріл, злочини проти дітей, тероризм, геноцид тощо). Показано, що соціально-правові уявлення про злочин військовослужбовців цієї групи характеризуються вираженою амбівалентністю по відношенню до об'єкта злочину за ознакою «свій/чужий». Встановлено, що окремі жорсткі дії проти «чужих» випадають за межі конструкції «злочин». Виявлено, що структура соціально-правових уявлень про злочин військовослужбовців з девіантною поведінкою в умовах війни характеризується аморфністю; зафіксовано розмитість уявлень про види злочинів, про покарання. Сентенції щодо злочинця втрачають ціннісну атрибуцію; уявлення про злочин характеризуються суперечливістю та двоїстістю, що вказує на тенденцію щодо пошуку підтримки та легітимізацію правопорушення. В дисертації вперше емпірично показано, що під впливом екстремальних кризових подій, таких як війна, структура та змістове наповнення соціально-правових уявлень можуть зазнавати значних трансформацій. В роботі дістали подальшого розвитку наступні підходи, положення та наукові уявлення: про специфіку видів ставлення військовослужбовців до права, зокрема в умовах війни (правовий реалізм, правовий нігілізм, правовий скептицизм, правовий цинізм, правовий конформізм, правовий ідеалізм, правовий інфантилізм); положення щодо особливостей ставлення військовослужбовців до морально-етичних категорій та норм поведінки в умовах війни; наукові уявлення щодо оцінки понять закон, злочин, злочинець та жертва військовослужбовцями з різним бойовим та кримінальним досвідом; підходи до організації психологічної роботи, спрямованої на попередження та профілактику девіантної поведінки військовослужбовців. В дисертації удосконалено діагностичний інструментарій щодо визначення схильності особистості до девіантної поведінки. У першому розділі роботи соціально-правові уявлення (СПУ) подано як психологічний феномен, сутністю якого виступає фіксація, класифікація і пояснення соціально-правової реальності, яка сприймається людиною крізь призму власного життєвого досвіду. Зазначено, що функції СПУ полягають в адаптації соціально-правових фактів до вже сформованих, раніше існуючих поглядів, думок і оцінок людини; а також – в опосередкуванні та регуляції правової поведінки. Розглянуто особливості девіантної поведінки військовослужбовців, яка полягає в існуванні її специфічних видів – це нестатутні взаємини, дезертирство, мародерство, самоушкодження з метою ухиляння від служби тощо.

2. In the dissertation, a theoretical analysis and empirical study of socio-legal representations about crime in the context of deviant behaviour of military personnel is carried out. It is shown that socio-legal representations, reflecting the peculiarities of social and individual legal awareness, act as the main regulators of human legal behaviour and the legal functioning of society as a whole. Socio-legal representations of the individual are presented as understanding, evaluating the essence of laws, legal norms, interpreting those cases when the individual is aware of his rights and obligations, their limitations, which allows him to perceive, evaluate and imagine himself in various legal situations. Socio-legal representations of an individual determine his legal or illegal behaviour. In the dissertation, for the first time, the specifics of the structure and content of the socio-legal representations of servicemen with normative/deviant behaviour, with the presence or absence of combat experience in war conditions, are determined. It has been established that the socio-legal representations about the crime of servicemen with conditional-normative behaviour before the war are characterized by a clear differentiated structure, the core of which consists of elements of a general criminal nature, related to certain types of crimes and their consequences. It was found, that the core of socio-legal representations about crime in the group of deviant servicemen before the war practically coincides with the core of the SLR of the group with normative behaviour, but the periphery of the representations differs in elements related to the explanation of the causes and motives of the crime and the characteristics of the criminal: ideas about the crime and the criminal

loses its negative connotation. It was found, that the structure of representations about crime among servicemen with normative behaviour in war conditions is distinguished by a clear hierarchy, where the concepts of war crimes (desertion, treason, collaboration, looting, shooting, crimes against children, terrorism, genocide, etc.). It is shown that the socio-legal representations about the crime of the servicemen of this group are characterized by pronounced ambivalence in relation to the object of the crime on the basis of "friend/foe". It has been established, that certain harsh actions against "strangers" fall outside the scope of the construction of "crimes". It has been established, that the structure of socio-legal representations about the crime of military personnel with deviant behaviour in the conditions of war is characterized by amorphousness; blurred ideas about types of crimes and punishments were recorded. Sentences about the criminal lose their value attribution; perceptions of crime are characterized by contradictions and ambivalence, which indicates a tendency to seek support and legitimize crime. The dissertation empirically shows for the first time, that under the influence of extreme crisis events, such as war, the structure and content of socio-legal representations can undergo significant transformations. In the dissertation, the following approaches, provisions and scientific ideas were further developed: about the specifics of the types of attitude of military personnel to the law, in particular in the conditions of war (legal realism, legal nihilism, legal skepticism, legal cynicism, legal conformism, legal idealism, legal infantilism); provisions regarding the peculiarities of the attitude of military personnel to moral and ethical categories and norms of behaviour in war conditions; scientific ideas regarding the assessment of the concepts of law, crime, criminal and victim by military personnel with different combat and criminal experience; approaches to the organization of psychological work aimed at preventing deviant behaviour of military personnel. The dissertation improved the diagnostic toolkit for determining a person's propensity for deviant behaviour. In the first chapter of the work, socio-legal representations (SLR) are presented as a psychological phenomenon, the essence of which is the fixation, classification and explanation of socio-legal reality, which is perceived by a person through the prism of his own life experience. It is noted that the functions of the SLR consist in the adaptation of socio-legal facts to already formed, previously existing views, opinions and assessments of a person; and also in the mediation and regulation of legal behaviour. The peculiarities of the deviant behaviour of military personnel, which consists in the existence of its specific types, are considered: voluntary desertion, non-statutory relationships, desertion, looting, self-harm for the purpose of evading service, etc.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Худавердова А.О. Відчуження моральної відповідальності військовослужбовців з девіантною поведінкою. Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи, No2 (49) 2019. С. 396-407.
- Hudaverdova, A. (2021). Moral attitudes of military personnel who have committed offenses. American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research, 23(4), 32-39.
- Худавердова А. О. Соціально-психологічні уявлення військовослужбовців про злочин і злочинця. Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи, 2021, № 3(56) Т.2. С. 300-310.
- Худавердова А. О. Специфічні чинники девіантної поведінки військовослужбовців. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Випуск 11. С. 225-230.
- Худавердова, А. Особливості соціально-правових уявлень військовослужбовців. Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки. 2022. Вип.14. С. 76-82.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Швець Дмитро Володимирович

2. Dmytro V. Shvets

Кваліфікація: д.ю.н., доц., 19.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1999-9956

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=2V6hDowAAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Одеський державний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571570

Місцезнаходження: вул. Успенська, буд. 1, Одеса, 65014, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ларіонов Станіслав Олександрович

2. Stanislav O. Larionov

Кваліфікація: к. психол. н., доц., 19.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3027-8535

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=eEEL7FUAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Національна академія Національної гвардії України

Код за ЄДРПОУ: 08610502

Місцезнаходження: майдан захисників України, буд. 3, Харків, Харківський р-н., 61001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Колесніченко Олександр Сергійович
2. Oleksandr S. Kolesnichenko

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6406-1935

Додаткова інформація: ;<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=32sLVxIAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Національна академія Служби безпеки України

Код за ЄДРПОУ: 20001823

Місцезнаходження: вул. М. Максимовича, 22, Київ, 03022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Служба безпеки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Нечітайло Ірина Сергіївна
2. Iryna Nechitailo

Кваліфікація: д. соц. н., професор, 22.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0656-0370

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, 27, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Філоненко Володимир Миколайович
2. Volodymyr M. Filonenko

Кваліфікація: к. психол. н., доц., 19.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2662-1705

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, 27, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Євдокімова Олена Олександрівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Євдокімова Олена Олександрівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Невядовський Владислав Олегович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна